

«Dere er Kristi kropp...»

Om Kristi kropp-metaforen som ekklesiologisk nøkkelbegrep og dens betydning for kirke- og menighetsforståelsen¹

Lars Råmunddal

Innledning

I mangfoldet av metaforer og sammenligninger som finnes i NT om kirken/menigheten, kan man si det er en metafor som på mange måter står i en særstilling, nemlig det paulinske begrepet Kristi kropp, gr. *soma christou*.² James D.G. Dunn kaller denne metaforen – “the dominant theological image in Pauline ecclesiology”, (Dunn 1998:548). Og det kan være grunn til å spørre hva dette bildet, denne metaforen, egentlig sier om kirke- og menighetsforståelsen og hvorfor den paulinske teologi om kirken/menigheten som Kristi kropp er så viktig å få tak i også for kirken i dag.

Denne artikkelen vil ha et spesielt fokus på betydningen tre aspekter eller relasjoner som Paulus beskriver kroppsmetaforen ut fra. Første aspekt handler om relasjonen mellom menighetskroppen (som helhet) og lemmenes mangfold og funksjon. Det andre aspektet handler om relasjonen mellom menighetskroppen og Kristus som hode. Og det tredje aspekt handler om relasjonen mellom menighetskroppen og verden. Et hovedanliggende i denne framstillingen er at Kristi kropp hos Paulus og i den bibelske presentasjon av menighetens vesen og funksjon er noe mer enn et bilde. Paulus utvikler faktisk en egen teologi – eller kanskje mer presist sin egen ekklesiologi – knyttet til metaforen.

Implikasjoner – eller konsekvenser – av den bibelske ekklesiologien som beskrives og drøftes i artikkelen, vil dels framkomme underveis i framstillingen og dels drøftes i siste del.

¹ Denne teksten er brukt i undervisning på bachelor- og masternivå og er gjort tilgjengelig i: *Perspektiver på menighetsutvikling og endringsledelse. Kompendium for Master i ledelse og menighetsutvikling*, 2014/2017. Artikkelen inngår også som kapittel i boken *Bygge kirke. Bidrag til en teologi for menighetsutvikling*, 2019, se <https://ramunddal.com/>. Artikkelen hovedtittel er sitat fra 1 Kor 12,27.

² De nytestamentlige forfattere bruker mange sammenligninger og bilder for å forklare hva den kristne menighet egentlig er. Sentralt står sammenligningen med *familien*, jf. Ef 2,19. Hos Johannes kjenner vi godt bildet med *vintreet og grenene*, Joh 15,1ff. Sammenligninger med *vekstliv og landbruk* finnes også, menigheten er *Guds åkerland*, sier apostelen Paulus, jf. 1 Kor 3,9. Hos Paulus står også omtalen av menigheten som *Kristi kropp* svært sentralt, jf. Rom 12,4–6; 1 Kor 12,12ff.; Ef 1,22. I tillegg kan en se at NT beskriver menigheten som et *hus, en bygning, et tempel*, jf. 1 Kor 3,16; 2 Kor 6,16–18; 1 Kor 3,9; Ef 2,20; 1 Pet 2,5ff. Disse forskjellige metaforene eller sammenligningene har alle det felles at sammenligner menigheten med noe levende; familie, et tre med grener, en åker, et legeme. Ja, til og med en bygning – templet – består av ”levende steiner”, jf. 1 Pet 2,5.

Her vil jeg spesifikt klargjøre den ekklesiologiske kjernenormativitetens implikasjoner/konsekvenser for bevisstgjøring av menighetens identitet, dens betydning for hvilken retning menighetens skal ledes og utvikles i – og endelig som korrigerende faktor i menighetsutviklende tenkning og praksis.

Om Kristi kropp-metforen og dens plass og rolle i en helhetlig ekklesiologi

Menigheten som Guds folk, Kristi kropp og Åndens fellesskap

Kristi kropp er som sagt et viktig og sentralt ekklesiologisk begrep i NT, men det står ikke alene. Sammenfattende kan man si beskrives ved hjelp at tre ekklesiologiske begreper – som teologisk kan sies å vise kirkens trinitariske natur. Menigheten/kirken presenteres i NT som: Guds *ekklesia* (dvs Guds menighet eller folk), Kristi *soma* (dvs Kristi kropp eller kropp) og som Åndens *koinonia* (dvs Åndens samfunn eller fellesskap).

Med bakgrunn i disse gjennomgåtte begrepene og betegnelsene som i NT bruker som den kristne menighet, kan man med det kristne gudsbildets treenighet i bakgrunnen godt si at menigheten/kirken er det nye gudsfolk (Guds *ekklesia*), den er det nye livsfellesskap i Kristus (Kristi *soma*) – og den er det nye livssamfunn med Herren og med de troende i og gjennom Ånden (Åndens *koinonia*). Teologen Miroslav Volf argumenterer i sin bok *After Our Likeness* (1998), for at det som i første rekke kjennetegner NTs menighetsforståelse, er at den etter sitt vesen og sin karakter er trinitarisk.

Volfs anliggende er også at trinitariske relasjoner tjener som modell for kirkens strukturer (*institutions of the church*) fordi den treenige Gud er nærværende i kirken gjennom DHÅ, og former den i den treenige Guds bilde, (Volf 1998:235). Gjennom denne Åndens aktivitet blir frelsende nåde formidlet og kirken konstituert. Volf karakteriserer denne menighetsforståelsen som *partisipativ* eller «deltakende». Dette innebærer at kirken/menigheten ikke først og fremst et sted eller en sfære for moralske hensikter, men heller forsmak og foregripelse av den eskatologiske samling av hele gudsfolket i fellesskap med den treenige Gud – slik DHÅ konstituerer dette ved sitt nærvær.

Derfor er menigheten/kirken avhengig av Åndens levendegjørende nærvær. Uten dette nærvær vil selv en kirke med en desentralisert og deltakende struktur og kultur bli steril – kanskje til og med mer steril enn en kirke med hierarkiske strukturer, sier Volf. Og han legger til: «Successful participative church life must, therefore, be sustained by deep spirituality. Only the person who lives from the Spirit of communion (cf. 2 Cor 13,13) can participate authentically in the life of the ecclesial community. » (Volf 1998:235)

Litt om kirken som Guds ekklesia og Åndens koinonia

På norsk bruker vi vanligvis begrepene *kirke* og *menighet* for å betegne NTs greske ord *ekklesia*, som ordrett betyr «de utkalte» og som i den romersk-hellenistiske verden ble brukt om folkeforsamling i sin alminnelighet. Når de nytestamentlige forfatterne bruker dette ordet om

den kristne menighet/kirke, var det for å betegne dem som var forsamlet (underforstått også utkalt) i Guds eller Jesu navn. Begrepet *ekklesia* brukes om menigheten/kirken på tre «nivåer» i det paulinske materialet; om den lokale *ekklesia* som var knyttet til hus/hushold (jf. f. eks. Rom 16,5), om den lokale *ekklesia* som de kristne f. eks. i en by bestående av flere «husmenigheter» (jf. Fil 1,1; Rom 1,1) – og endelig benyttes begrepet *ekklesia* også om kirken som helhet, dvs. alle de kristne eller den universelle kirke – som f. eks. i Ef 1,22–23.³

Som Guds *ekklesia* (både i universell og lokal forstand) er menigheten *det nye gudsfolk*, som Gud selv har kalt ut av verden til samfunn med seg selv. Menigheten er det nye messianske gudsfolk. I Matt 16,18 sier Jesus at han vil bygge sin menighet. Denne menighet er det Paulus sier at Kristus (=Messias) vant ved sitt eget blod, Apg 20,28. Menigheten er også det nye gudsfolk i forhold til det gamle gudsfolk. Dette kommer bl a tydelig fram i det faktum at Jesus valgte ut tolv apostler, med forbilde i det gamle gudsfolks tolv patriarker. (Jf. Küng 1976:147ff.) Guds menighet framtrer som en lokalt avgrenset og synlig størrelse, konstituert av to «synlige» og to «usynlige» faktorer, jf. Apg 2,38–41: Omvendelse og dåp er de synlige, og syndstilgivelse og Den hellige ånds gave er de usynlige. Det er tydelig at dersom disse to faktorene var til stede i den første kristne menighet, var grunnlaget der for å legge mennesker til menigheten, jf. Apg 2,41. Det synes også å være klart ut fra NTs beskrivelse av den lokale menighet, at den framtrer som lokal representant for hele Guds *ekklesia*, dvs den universelle menighet. Den lokale menighet har derfor tilgang til «en rikdom på alle gaver», jf. 1 Kor 1.4–9, som Paulus uttrykker det.⁴

Sentralt i NTs presentasjon av menigheten er at den framstilles som *Åndens koinonia*, dvs *Åndens nye fellesskap eller samfunn*.⁵ Ordet *koinonia* brukes f eks i Apg 2,42 der «samfunnet» nevnes som en av de fire bærebjelkene i menigheten – ved siden av apostlenes lære, brødsbrytelsen (nattverden) og bønnene. I 2 Kor 13,13 karakteriseres dette samfunnet som «Åndens samfunn» og i Fil 2,1 som «fellesskap i Ånden». Disse benevnelsene markerer forskjellen det er mellom et menighetsfellesskap og et rent menneskelig miljø eller samfunn. Fellesskapet i den kristne menighet er nemlig et *Åndens fellesskap*. *Åndens fellesskap* betegnes i NT videre som *et fellesskap med Kristus*, jf. 1 Kor 1,9; 1 Kor 10,16; Fil 3,10, og som et

³ En kortfattet oversikt over de ulike bruksområder for ekklesiabegrepet har W.A. Meeks i *The first Urban Christian*, New Haven/London 1983, s. 75ff. Til mer utdypende forståelse av ekklesia-begrepet, jf. K.L. Schmidts artikkel i TDNT III, ss. 501–536.

⁴ Det nærmeste vi i norsk språkdrakt kommer det greske ordet *ekklesia* er nok når vi bruker ordet *forsamling* (jf. latin: *congregatio* – og engelsk: *congregation*) om den kristne (lokale) menighet. Dette greske ordet gjenspeiles for øvrig i latin og romanske språk: *ecclesia*, *église*, *iglésia*. Ordet *kirke* har imidlertid bakgrunn i det greske adjektivet *kyriaké* og betyr det som hører Herren til. I germanske språk har dette adjektivet gått over til substantiv – som: *kirke*, *kyrka*, *kirche*, *church*, *kerk*. I nyere norske bibeloversettelser er det ikke uvanlig å bruke ordet kirke der det greske ordet *ekklesia* betegner det nye gudsfolket eller den universelle kirke, mens man bruker ordet menighet om det lokale fellesskap av kristne. (jf. Lønning 1989:204). I denne boken kommer vi i hovedsak til å følge denne bruken av begrepene. I eldre norske bibeloversettelser var det imidlertid vanlig å bruke ordet *menighet* i begge betydninger.

⁵ Til *koinonia*-begrepet, se TDTN III 1965:804–809.

kjærlighetens *omsorgsfellesskap*, jf. Apg 2,44–47. Og endelig kan det sies å være *et åpenbaringsfellesskap*, et sted der Åndens åpenbaring gis, jf. Ef 1,17, og der Gud åpenbarer seg gjennom de Åndens gaver som er gitt dette fellesskap, jf. 1 Kor 12 og 14.

Om forståelsen av Kristi kropp-metajoren

Kristi kropp-metajoren synes å være er svært sentral og relativt dominerende i Paulus' framstilling av kirken/menigheten at man kan tale om en paulinsk Kristi-kropp-teologi. «Of all the images of Paul, that of the body is the most vivid and expressive», sier Donald Guthrie (1981:744). Som nevnt i innledningen, kaller James D.G. Dunn dette begrepet «the dominant theological image in Pauline ecclesiology», (1998:548).⁶ Men rent forståelses- eller tolkningsmessig byr Kristi kropp-metajoren på relativt store utfordringer. Et av de sentrale spørsmål i denne sammenheng er hva forholdet er mellom menigheten slik vi som mennesker og troende faktisk opplever den (empirisk) og den bibelske framstillingen av menigheten som Kristi kropp – som «åndelig» størrelse? Er metajoren bare et bilde eller en sammenligning, eller er det også noe mer?

I hovedsak kan man si at det finnes tre ulike måter å tolke metajoren på. Den første kan vi med en viss rett kalle *dualistisk*. I en slik tenkning står Kristi kropp for den sanne, usynlige kirke som den (sanne) troende er en del av, mens det «virkelige» eller empiriske fellesskapet av kristne er den synlige kirke – og dette er en ufullkommen og syndig størrelse. H. Hegstad viser til at både Karl Barth og Dietrich Bonhoeffer stod for en slik tenkning om kirken. Felles for begge sier Hegstad er at kirken for dem representerer dypest sett «*Jesu jordisk-historiske eksistensform*, noe som er synonymt med Det nye testamentets tanke om kirken som Kristi kropp.» (Hegstad 2009:27). Og Hegstad sier videre at både Barth og Bonhoeffer står for «en dobbelhet i kirkebegrepet, med en skjelning mellom en menneskelig, empirisk kirke, og en overempirisk, «sann» kirke.» Ser man seg rundt i det teologiske og kirkelige landskap, vil man nok også finne at en slik forståelse av kirken med den innebygde dualistiske tendens er relativt utbredt.

For å unngå den nevnte dobbelhet i kirkebegrepet – eller dualisme i forståelse av menigheten, kan man velge å se rent *metaforisk* på den paulinske omtalen av menigheten som Kristi kropp. Denne bibelske terminologien blir da bare et bilde på den nære forbindelse det er mellom den troende og Kristus. Kristi kropp blir dermed bare redusert til tankemessige forestillinger om hvordan menigheten/kirken ideelt sett kan fungere. At Paulus faktisk bruker Kristi kropp som metafor eller en sammenligning mellom menigheten/kirken og hvordan en kropp er og fungerer, er det vel heller ingen som helst tvil om. Spørsmålet blir om også Paulus ønsket å si noe mer – noe om en virkelighet som ligger bak uttrykket. Og mye taler vel for at det er nettopp det som er tilfelle.

I det man kan kalle en *realistisk* måte å se på forholdet mellom menigheten som Kristi kropp og som menneskelig fellesskap på, vil man gjerne framheve at metajoren har å gjøre med noe mer enn bare en sammenligning eller et bilde, men at den også sikter til noe reelt.

⁶ Følgende litteratur anbefales for en dypere eksegetisk og bibel-teologisk forståelse av menigheten som Kristi kropp: Küng 1967:266ff.; Dunn 1998:533–564; Banks 1980:62–70.

Spørsmålet blir bare «hva slags realitet Paulus sikter til med begrepet og hvilken konsekvens det har for forståelsen av kirken», spør Hegstad (2009:28). Dette handler om at Kristus identifiserer seg med menigheten/kirken og gir den del i sitt eget liv, men uten at det er snakk om noen identitet-«forandring» – som for eksempel at kirkens medlemmer skulle bli ”guddommeliggjort”. Nei, menigheten/kirken er fortsatt en samling av «vanlige» mennesker, samtidig som den har fått del i Kristi liv. Det er egentlig samme forhold mellom Kristus og menigheten/kirken (på kollektivt plan) som mellom Kristus og den enkelte troende (på individuelt plan). «Ikke i noe tilfelle oppheves den fulle menneskelighet, heller ikke denne menneskelighets konkrete og erfarte karakter. Men i begge tilfeller uttrykkes at Kristus er *til stede* i den enkeltes og fellesskapets liv», sier Hegstad (2009:28). At menigheten er Kristi kropp, handler altså om Jesu eget nærvær i menigheten/kirken. Om dette sier Hegstad videre:

For di talen om kirken som Kristi kropp ikke handler om at Kirken har del i guddommelig natur, men at Kristus er til stede i kirken, er det heller ikke nødvendig å hevde (som Bonhoeffer og Barth) en grunnleggende forskjell mellom den sanne kirke og den synlige kirke. Riktignok er Kristi nærvær i kirken ikke tilgjengelig annet enn fra troens perspektiv. Den kirke der Kristus er til stede, er likevel fullt ut synlig og erfarbar. (Hegstad 2009:29).

Det er relativt stor enighet om at denne omtalen av menigheten er noe mer enn en metafor eller et bilde hos Paulus. Det er en «realitet» som Paulus taler om. Og hos Paulus er framstillingen av menigheten spesielt framskutt fordi den forteller viktige teologiske sannheter om forholdet mellom kirken og Jesus Kristus selv. Man kan tale om den nære relasjonen det er mellom Kristus og kirken og de troende. Denne relasjonen handler om at menigheten er «virkelig» Kristi kropp og er tenkt fra Guds side å fungere som dette.

Kristi kropp-metforens ekklesiologiske innhold

Paulus betoner altså at Guds menighet er *Kristi kropp* eller *kropp*, gresk: *soma*.⁷ I Efeserbrevet 1,22 taler Paulus om «menigheten, som er hans legeme». Også dette begrepet brukes i NT både om den universelle og den lokale menighet. Ut fra det nytestamentlige (og da spesielt det paulinske) tekstmaterialet, tydeliggjøres tre temaer – eller teologiske dimensjoner – i bruken av Kristi kropp-metforen i NT: At menigheten presenteres som Kristi kropp sier for det første noe vesentlig om *den enkelte troendes funksjon*, som et lem på Kristi kropp (jf. 1 Kor 12:12ff). Når Paulus taler om dette, er det tydelig at prinsippet ulik funksjon men lik verdi – er det sentrale i denne sammenhengen (jf. også Rom 12,3–8 og 1 Kor 12,24–25). Gavene og tjenestene som den enkelte kristne har, blir også beskrevet som funksjoner på Kristi kropp (jf. Ef 4,11–16; 1 Kor 12,4–11; Rom 12,3–8).

⁷ Til begrepet Kristi kropp/The Body of Christ (*soma*), jf. TDNT 1971 VII:1067–1087.

At menigheten presenteres som Kristi kropp, sier for det andre noe vesentlig om *forholdet mellom menigheten, legemet, og Kristus selv som hode for legemet* (jf. Kol 1,17–18; Ef 1,22–23; Ef 4,15–16; Ef 5,23). I dette ligger jo det forhold at det er Kristus selv som skal styre sin menighet. Menigheten er altså i prinsippet ikke selvstyrt (*autonom*), men Kristusstyrt (*kristonom*). Kristus styrer menigheten ved sin Ånd og ved de gaver han har gitt til dette formålet (jf. Ef 4,11ff). Nå vet vi at impulser ikke bare går fra hode til legeme, men også fra legeme til hode. Kristus registrerer også – som hode for sin kropp, hvordan kroppen/menigheten har det. Dette er Herrens budskap til sendebrevsmenighetene i Åpenbaringsboken kapittel 2 og 3 et eksempel på. Alle menighetene fikk nemlig høre at Herren visste (jf. uttrykket «jeg vet») om hvordan situasjonen var i menigheten.

At menigheten presenteres som Kristi kropp, sier for det tredje noe vesentlig om *forholdet mellom menigheten og verden*. Som Kristi kropp er nemlig menigheten et synlig organ for Jesu skjulte gjerning i verden. Det er blitt sagt at den er «Jesu egen jordisk-historiske eksistensform» (Barth KDIV/1, s. 738, sitert etter Hegstad 2009:27). Og ifølge det Paulus sier i Efeserbrevet 3,2f, er det mysterium som er blitt åpenbart ham – at hedningene «hører med», og at de har fått «del i» Kristus ved Jesu Kristi forsoningsverk. Kristi kropp i verden er altså åpent inkluderende for alle mennesker som lar seg frelse. De blir ved troen og Ånden podet inn i dette legeme, de blir (med)lemmer på Kristi kropp. Men samtidig som NT betoner at menigheten er åpen og inkluderende i forhold til verden, er den noe helt annet enn alle andre sammenlignbare størrelser i denne verden. Den er *allmenn*, for alle, men også *hellig*, det vil si annerledes og adskilt fra.

I den følgende framstilling gis en dypere gjennomgang av disse ulike aspektene ved bruken av Kristi kropp-metforen i det paulinske materialet. Underveis vil jeg også peke på noen implikasjoner for kirke- og menighetsforståelsen.

Menighetens enhet og lemmenes forskjellighet

Det første aspektet vi skal se på i forbindelse med menigheten som legeme, en organisme, er «det interne», det vil si lemmenes plassering og funksjon på menighetskroppen. De tekstene som kan være aktuelle å se på, finner vi alle i Paulus' brev (se Rom 12,4–6a; 1 Kor 10,16–17 og 1 Kor 12,12–27). Tekstene taler om to viktige sider ved menighetskroppens vesen og funksjon: Menighets-kroppens enhet og samhold – og menighetslemmenes forskjellighet og gjensidige avhengighet. Vi skal se på disse sidene hver for seg.

Enheden og samholdet i menighetskroppen

Tekstene i NT som taler om menigheten eller kirken som Kristi kropp, betegner både den universale menigheten (kirken) og den lokale menigheten. Av dette er det mulig å slutte at den lokale menigheten ikke bare er et «utvalg» av den universale – og at den er en liten «avdeling» som representerer et lite utvalg av de velsignelser og gaver som er gitt den universale kirke. Nei, lokalmenigheten har fått «det hele». Dette taler Paulus om overfor nettopp en lokal menighet, nemlig Korintermenigheten: «I ham har dere fått en rikdom på alle gaver..., derfor mangler der ikke noen nådegave, mens dere venter...» (jf. 1 Kor 1,5 og 7). Den lokale menigheten er ikke bare en seksjon eller provins av kirken, sier Dulles, «but is the

Church itself as fully present in each assembly that responds to God's word.» (Dulles 2002:71). Som det enkelte lem på legemet er avhengig av enheten i legemet, er den enkelte lokale menigheten avhengig av å være noe mer enn seg selv, nemlig en del av den universale menighet. Den lokale menighet må derfor aldri bli seg selv nok.

Men hva sier de nevnte nytestamentlige tekstene om enheten og samholdet i menighetskroppen? Paulus slår fast som den overordnede sannhet om menigheten: Legemet er ett! Det er jo nettopp de forskjellige lemmene som til sammen danner ett legeme, selv om de er mange. Paulus sier det slik: «Vi ble døpt til å være ett legeme» (1 Kor 12,13). Uansett om vi tolker uttrykket dåp her som den kristne vanddåp, eller slik at det mer spesifikt går på åndsdaåpen, det vil si frelseserfaringens mottakelse av Ånden og derved innlemmelsen i Guds menighet på jord, forklarer uttrykket at vi ved Guds suverene inngripen i denne dåp er gjort til ett legeme.⁸ Vi har også «fått den samme Ånd å drikke», sier apostelen, det betyr at det er den samme Ånd som gir liv og næring til menigheten og derved til det enkelte lem.

Med bakgrunn i det faktum at den kristne menigheten er et legeme der det enkelte lem er podet inn (jf. Rom 11,17) som en Guds suverene handling ved Ånden, må *troen på Kristus og dåpen til Kristus* være den grunnleggende «ordning» for enhver menighet. Tro og dåp ser nemlig ut til å være konstituerende for hva som gjør forsamlingen til en kristen menighet, ett legeme (Apg 2,8; 1 Kor 12,13).⁹ og er gitt menigheten for å markere at vi «alle har del i Kristi kropp» og at vi utgjør «ett legeme» (jf. 1 Kor 10,16–17).

Nattverden er også en mektig demonstrasjon av menighetens enhet og av samholdet i menighetskroppen. Brødet vi bryter, gir oss «del i Kristi kropp», sier apostelen i Første Korinterbrev 10,16–17. Brødet vi bryter under, er også i dag noe av det som sterkest uttrykker enheten i fellesskapet i den kristne menighet: «Fordi det er ett brød, er vi alle ett legeme», sier Paulus (1 Kor 10,17). Dette blir vi da også minnet om hver gang vi feirer nattverd. Og at denne påminnelsen trengs viser den splittelse som har fulgt den kristne menighet fra den første tid. Muligheten for splittelse nevner Paulus også i sin beskrivelse av menighetskroppens enhet og funksjon (jf. 1 Kor 12,24–25). Men her er begrunnelsen ikke nattverdens enhets-demonstrasjon mot splittelse i menighetskroppen, men at Gud selv suverent har gitt det enkelte lem sin funksjon på legemet på en slik måte at alle, også de mest uanselige lemmene og funksjonene, har samme verdi som de andre og mer anselige. Herren har til og med gitt «mer ære» til dem som mangler ære, for at det ikke skal bli splittelse i legemet.

Sammenfattende kan man si at i menigheten får alle – på tross av all mulig forskjellighet personlighetsmessig, etnisk og sosialt – *del i det samme liv og fellesskap* uansett

⁸ For den eksegetiske diskusjonen, se Dunn 1970.

⁹ Når det gjelder den klassiske diskusjonen om barnedåp eller såkalt voksendåp, er det grunn til å si med teologen Nils Alstrup Dahl: «Ut fra N.T. må en sette spørsmålstejn både ved praktisering av barnedåp, hvor barna virkelig ikke blir ført inn i menigheten, og ved praktisering av voksendåp, hvor «menighetsbarn» blir døpt på et mer eller mindre vilkårlig fastsatt tidspunkt.» (Dahl 1970:436). Uansett praktisering av dåpsformer, må altså hovedsaken være å fastholde, at troen på Kristus og dåpen til Kristus er en i NT beskrevet «innlemmelsesordning» i den kristne menigheten.

om de ytre former måtte være noe forskjellige fra menighet til menighet, fra kirkesamfunn til kirkesamfunn og fra kultur til kultur. Dette liv er intet mindre enn Kristus-livet som Den hellige ånd skaper og plasserer mennesker inn i – nettopp i den kristne menigheten – i Kristus-legemet. Stikkord og nøkkelord i denne sammenhengen er *identifikasjon*. «Jesu Kristi kropp er selve den nye menneskelighet som han har antatt. Jesu Kristi kropp er hans menighet. Jesus Kristus er samtidig han selv og hans menighet. Etter pinse lever Jesus Kristus på jorden i sitt legemes skikkelse, i menigheten.» sier teologen D. Bonhoeffer (1981:11).

Lemmenes forskjellighet og gjensidige avhengighet

Når Paulus skal si noe om menighetens vesen og funksjon, understreker han altså sterkt enhetsaspektet. Men dette gjør han ikke på en slik måte at han ikke får fram mangfoldet, det vi kan kalle forskjelligheten i lemmenes funksjon på menighetskroppen. Spesielt i Romerbrevsteksten (12,4–6) kommer dette fram, og tankerekken er følgende: *Forskjellige lemmer er gitt forskjellige oppgaver etter de forskjellige nådegaver* som er gitt de enkelte lemmene. Menighetslemmenes forskjellighet skal tjene et formål – nemlig de oppgaver som tilhører legemet, menigheten. «The Spirit makes the believer a part of Christ's body. It is he who creates the unity of this body, which consists of many members, with different gifts of the Spirit», sier Küng (1976:222). Når apostelen taler om oppavene som menigheten har å utføre, innfører han begrepet nådegaver som er gitt de enkelte lemmer. Nådegavene forstås hos Paulus som lemfunksjoner på menighetskroppen. Lemmene er nådegaver, nådegavene er lemmene. Begrepet nådegave understreker også svært sterkt at grunnlaget for all tjeneste og funksjon som lem på legemet er nåden. Paulus bruker også begrepet *åndsgave*, jf. 1 Kor 12,1f. Dette begrepet setter fokus på hvem det er som gir og formidler tjeneste i menigheten, nemlig Ånden, (Dunn 1998:561–562).

Forskjellighet er altså et stikkord når vi ser på lemmenes funksjon på menighetskroppen. Et annet stikkord er *avhengighet*, gjensidig avhengighet. Paulus sier at vi er *hverandres* lemmer samtidig som vi altså er legemets lemmer (jf. Rom 5,12). Vi tilhører altså ikke bare Kristus, men også hverandre i den kristne menigheten. I Første Korinterbrev 12 argumenterer Paulus for denne avhengighets-tankens ved å si at ulike kroppsfunksjoner ikke kan reservere seg mot tilhørigheten på legemet, og mot avhengigheten av de andre lemmene, ved å si at de ikke har samme funksjon som de andre lemmene. Øret kan for eksempel ikke si at det ikke hører med til kroppen fordi det ikke er øye (jf. 1 Kor 12,19ff). I denne gjensidige avhengigheten mellom menighetslemmene, ligger også begrunnelsen for mye av den *omsorgen* i menighetskroppen som apostelen taler om. Sett fra Guds side er det snakk om hans omsorg for lemmenes verdi og funksjon. Sett fra lemmenes side er det snakk om den gjensidige og likeverdige omsorg som lemmene skal ha for hverandre (jf. 1 Kor 12,25). I den kristne menigheten har altså alle *medlemmer* like stor verdi. «Her er ikke jøde eller greker, trell eller fri, mann eller kvinne,» sier apostelen (Gal 3,28). I den kristne menigheten skal ingen bli, eller føle seg utelukket fordi vedkommende står for bestemte meninger, eller om han eller hun mangler spesielle nådegaver eller opplevelser. Frelsens nåde og troen på Kristus sidestiller og likestiller alle lemmene som har del i det samme legemet.

For den ordningen som etableres rundt det fellesskapet som finnes i menigheten, vil det være viktig at *den enkeltes rett og mulighet til å tjene med sin nådegave* blir ivaretatt (Volf 1998:228–233). Nådegavene og tjenestene er riktignok forskjellige, men de skal av den grunn ikke benyttes til å rangere noen som mer viktig og verdig enn andre i det tjenestefellesskapet som finnes i Kristi kropp. Enhver nådegave er som kroppsfunksjon i prinsippet like viktig som alle andre, også på den måten at enhver har rett til å få rom til å tjene med sin nådegave. Derfor må enhver ordning eller virksomhet som setter begrensninger på menneskers mulighet til å tjene med sin gave i menighets-sammenheng, bli satt under kritisk og bibelsk søkelys.

Menigheten – under Kristi autoritet og omsorg

Det finnes også tekster i NT som taler om et annet aspekt ved menigheten som Kristi kropp, nemlig at det er Kristus selv som er hodet for sin kropp – som er kirken. I de aktuelle tekstene i Kolosserbrevet og Efeserbrevet er det vanlig å anta at apostelen primært taler om den universelle menighet – der altså den lokale forsamling av troende inngår. Tekstene jeg her sikter til er: Kolosserbrevet 1,17–18a og Efeserbrevet 1,22–23; 4,15–16 og 5,23.

Menighetsvekst under Kristi autoritet

Disse tekstene viser oss ikke bare at Kristus er hode for menigheten eller kirken, men over alt, det vil si over alt det skapte, og over alle makter og myndigheter (Kol 2,10). I dette ligger at det er Kristus som er øverste autoritet, han er Herre. At Kristus er hode for menigheten, betyr at det er Kristus selv som er menighetens «styringsinstans», dens øverste og endegyldige autoritet. Menigheten er altså verken statsstyrt, biskopstyrt, eldstestyrt eller demokratisk selvstyrt (autonom). Nei, den er og skal være Kristus-styrt (Kristonom). Kristus trenger heller ingen mellommenn, eller mellominstans, for å styre sin menighet. Han ønsker selv ved sin egen Ånd å gi sine lemmer, hvert enkelt av dem, impulser og signaler om deres funksjon og tjeneste. Når Paulus taler om at det er lemmer på legemet som har en styrende funksjon (jf. 1 Kor 12,28), betyr ikke dette at de andre lemmene på menighetskroppen skal bli styrt av disse på den måten at de skal forholde seg til disse som sin autoritet. Nei, alle lemmene står direkte under hodets, Kristi egen autoritet og ledelse, men alle lemmene må innordne seg og fungere sammen med de andre lemmene. Styringsoppgaver er gitt menigheten for at den skal kunne navigere riktig i forhold til de farer som truer den og i forhold til de oppgaver den har å utføre i verden. Alle styrings- og ledelsesmodeller, fra den mest demokratiske til den mest autoritære, må derfor prøves på dette ene spørsmålet: Tjener vår styrings- og ledelsesmodell Kristi vilje og plan med menigheten, eller er den tvert imot til hinder for denne?

Med utgangspunkt i bibelmaterialets tale om Kristus som hode for menigheten og om Åndens «ledelsesfunksjon» av menighetskroppen, må vi kunne si at det må være en styrings- og ledelsesordning i menigheten. Denne skal ivareta behovet for at menigheten blir styrt og ledet i pakt med Kristi evige vilje for menigheten slik denne kommer til syne i Guds ord og Åndens aktuelle tale til menigheten i dag. Målt opp mot denne standard, vil ethvert menneskelig system for styring og ledelse måtte prøves. Dette gjelder hele spekteret fra det ytterliggående, demokratiske system til det såkalte teokratiet. Å sementere et bestemt

organisatorisk orientert styrings- og ledelsessystem som mer bibelsk enn andre, gir heller ikke mening.

Det er heller ikke en garanti for at menigheten blir styrt og ledet i pakt med Kristi vilje at man lager rigide og åndelig-hierarkiske systemer for dens ledelse for eksempel med utgangspunkt i den paulinske beskrivelse av det man gjerne kaller «åndelige embeter»: apostel, profet, evangelist, hyrde og lærer (jf. Ef 4,11ff). Om vi i dag kaller dem som har et spesielt lederansvar i menigheten eldste (som i NT), styremedlemmer, eller noe annet, gis det ikke i noe av dette noen garanti for at vi er bibelske på dette punktet. Det gis altså ingen garanti i noe menneskelig styringsystem, verken det organisatorisk orienterte eller det med «åndelig» fortegn, for at Kristi vilje ved Ordet og Ånden blir utført i menigheten. Her er det nemlig bare én ting som teller: At man i åpenhet for Åndens innflytelsesgjerning innordner seg i Kristi kropp under den autoritet som Kristus er som hode for sitt legeme. Dette er et privilegium og ansvar som gjelder alle lemmene på menighetskroppen, men de som er kalt til lederoppgaver i menigheten har et helt spesielt ansvar for dette.

Vi ser i Det nye testamentet også at det finnes en nær sammenheng mellom ledelsesfunksjon og lærefunksjon i menigheten. Se for eksempel Første Timoteusbrev 5,17, som taler om eldste som spesielt «arbeider med forkynnelse og undervisning». Den bibelske lære danner nemlig basis for hvordan menigheten ledes. Å lede en menighet uten lære er derfor bibelsk forstått en umulighet. Ledesspørsmålet i den kristne menigheten er derfor ikke et rent organisatorisk eller teknisk spørsmål. Det er derimot et åndelig spørsmål, som har med menighetens vesen og bibelske basis å gjøre. I enhver menighet skal det derfor finnes et lederskap som har det øverste ansvar for at menigheten ledes i samsvar med Bibelens ord og den sunne lære.

At hvert enkelt lem står under Kristi autoritet og ledelse, er forut-setningen for å oppleve den vekst i menighetskroppen som apostelen taler om når han sier: «Fra ham kommer hele legemets vekst» (Ef 4,15). Veksten i menigheten kommer altså som følge av at lemmene «sammenføyes og holdes sammen» og at de utfører «den oppgaven som er tilmålt hver enkelt del». Innordning og oppgaveutførelse er altså stikkordene for vekst. Poenget er altså min innordning sammen med de andre lemmene under Kristi ord og vilje, og at jeg utfører de oppgavene som jeg har fått tilmålt av Kristus. Dette aspektet på vekst kan være viktig å ha med i vår planlegging av vekst i menigheten, og det står ikke i noen som helst kontrast til det som moderne kirkevekstforskning har kommet fram til i sin påpeking av faktorer som er viktige for vekst, og av de hindringer som ofte må ryddes av veien for at veksten skal kunne finne sted (jf. McGavran 1957; 1970; 1988; Wagner 1986).

Men hva betyr apostelens uttrykk: at vi skal «vokse opp til ham som er hodet»? (Ef 4,14). Kanskje vi kan kalle dette den grunnleggende og bestemmende dimensjonen ved veksten i den kristne menighet. Her handler det om veksten i etterfølgelsen av Kristus og etterlevelsen av hans ord. Fundamentet for dette liv og denne vekst hos det enkelte lem og i hele menighetskroppen er «å være tro mot sannheten i kjærlighet», som apostelen sier. Noe høyere og edlere mål er ikke formulert i Bibelen for den kristne menighet. Han, menighetens øverste autoritet, Herren selv, setter standarden for liv og tjeneste – å vokse opp til ham som hode for menighetskroppen i troskap mot sannheten i kjærlighet. Det endelige målet er, som

apostelen sier, at vi når fram til «enheten i troen på Guds Sønn og i kjennskap til ham, og vi blir den modne mann, som har nådd sin fulle vekst og har fått hele Kristi fylde» (Ef 4,13; Moe 1956:106–111).

Hodet registrerer kroppens tilstand

Vi har nå talt om den ene siden ved den hodefunksjonen som Kristus har i forhold til menigheten. Den bibelske framstilling av menigheten som en kropp, tillater oss også å tenke at det går styrende impulser fra hodet og hjernen til kroppen. Vi vet at det er dette som styrer kroppens funksjoner og som gjør at kroppen fungerer etter sin hensikt – slik det fungerer i den fysiske verden. Men det er også en annen prosess som foregår mellom hode og kropp, nemlig hodets registrering av kroppens tilstand. Slik er det også forholdet mellom Kristus (som hodet) og menigheten (som legemet). Kristus registrerer og vet hvordan det står til i sitt legeme, menigheten, jf. budskapene til de såkalte sendebrevs-menighetene i Åpenbaringsbokens kapittel 2 og 3 (jf. Råmunddal 1994).

En tenkning for det menighetsutviklende arbeid som baserer seg på det bibelske vitnesbyrd om menigheten, må *betone at Kristus som hode for menigheten, sin kropp, vet om menighetens sanne situasjon*. Han har, uansett hvordan vi har stelt oss, omsorg for oss, og han vil gi menigheten den legedom den behøver for at den skal kunne bli frisk og fornyet i livets tjeneste. Skal menigheten vokse og leve i vekst, innebærer dette også at Kristus må få utøve sin egen omsorg for lemmene og for hele menighetskroppen. Jesus vil selv stelle med sin menighet, sin kropp, og gi den nødvendig legedom for de skader den måtte være påført, for at den skal bli frisk og fornyet.

Ut fra Skriftens tale om den omsorg som Kristus har for sin egen kropp og med utgangspunkt i den viten Jesus har om tilstanden i sin egen kropp, bør det og skal det finnes en «omsorgsordning» i menigheten som gjenspeiler Jesu egen omsorg og kjærlighet for sin menighet. Her skal alle nådegaver av diakonal art finne sin plass og komme til utfoldelse. I den første menigheten var denne funksjonen så viktig at den ble «institusjonalisert» i diakonitjenesten. Kirker og menigheter har gjort det samme gjennom århundrer, og enhver menighet som i dag ønsker å etterleve den bibelske visjonen for menigheten, vil gjøre det samme.

Menigheten – Guds sendelse til verden

Et tredje aspekt ved menigheten som Kristi kropp er menighetskroppens plass og rolle i den verden den er satt inn i. Det kan være riktig å si at det på en spesiell måte er *menighetens oppdrag i verden* som blir stikkordet for det vi tar fram av bibelmateriale her. Som skriftmateriale henter vi her fram følgende tekster: Efeserbrevet 2,13–16 og 3,5–6; Første Korinterbrev 6,15–17 og 3,16–17. Tekstene viser at menighetens rolle som Kristi kropp i verden er tosidig: På den ene siden er det ut fra Guds og menighetens synsvinkel et åpent, inkluderende fellesskap, der i prinsippet alle mennesker som tror på Kristus, «hører med», som apostelen uttrykker det. På den andre siden representerer Kristi kropp i verden det som kan karakteriseres som en «annerledes» størrelse.

Menigheten – Guds frelsesredskap i verden

Jesu Kristi forsoningsverk innebærer, som apostelen sier, at fiendskapet er borte, og både jøder og hedninger (det vil si alle mennesker) i prinsippet er «kommet nær» (Ef 2,13). I dette ligger at synden som skilte mennesket fra samfunnet med Gud, er sonet og borte, og alt er fra Guds side tilrettelagt for et nytt gudssamfunn. Kristi jordiske legeme var «redskapet» for denne forsoningshandlingen fra Guds side. Og Kristi åndelige legeme, som er menigheten, er det redskap Gud bruker i dag for å bringe mennesker inn i forsoningsverkets realiteter. Paulus sier at det er et mysterium som er blitt åpenbart ham at hedningene «hører med» og at de har fått «del i» Kristus (Ef 3,6). Kristi kropp i verden er altså åpent, inkluderende for alle som lar seg frelse. De blir ved troen og Ånden podet inn i dette legemet, de blir (med)lemmer på Kristi kropp og de blir «et nytt menneske» (2 Kor 5,17). På denne bakgrunnen man si at Guds menighet, kirken, med sin tilstedeværelse i verden, er Guds egen innbydelse til fellesskap.

Menigheten, Kristi kropp, er altså ikke til for sin egen skyld, men for at den skal oppfylle Guds misjon i verden. De ulike lemmene på menighetskroppen har derfor heller ikke rett til kun å bli opptatt med de interne funksjonene. De har derimot plikt, ut fra menighetens vesen og egenart, til å la menigheten være til for verden den er satt inn i. Og fungerer menighetskroppen normalt og rett, er den til for alle mennesker. Menigheten fungerer da inkluderende og utadvendt. Menigheten som Kristi kropp er intet mindre enn Guds egen sendelse til verden. Som Kristus i sin jordiske skikkelse var sendt til verden, slik er menigheten som Kristi kropp i dag sendt til verden.

Med utgangspunkt i NTs tale om Kristi kropp som sendt til verden for å inkludere mennesker i det frelsesgivende fellesskapet, er det viktig å understreke at *menigheten må ordne seg slik at forkynnelsen og proklamasjonen av evangeliet sikres*. Evangeliet er nemlig et budskap for verden, for alle mennesker. Menighetens primæroppdrag er å gi evangeliet til verden – i ord og gjerning. Sendelses- eller misjonsoppdraget er derfor ikke en brysom aktivitet som kan komme som et tillegg til alle andre aktiviteter. Menigheten *er* som Kristi kropp misjon. Den skal derfor ikke sendes. Nei, som legeme *er* den sendt. Menigheten behøver heller ikke fatte noen beslutning om å drive misjon. Den *er* misjon. Driver den ikke misjon, svikter den sitt oppdrag og sitt vesen (jf. Jørgensen 2004).¹⁰ Svikter menigheten på dette punkt, svikter den sitt vesen og sitt gudgitte oppdrag. Når evangeliet forkynnes, kalles nemlig mennesker sammen som *ekklesia* – menighet. Der evangeliet forkynnes, skapes det også et skille mellom dem som tror evangeliets ord og blir frelst – og dem som avviser budskapet. Og selv om skillet mellom Guds menighet og verden kan være vanskelig å se noen ganger, skal menigheten ordnes slik at dette skillet eksisterer.

¹⁰ Til misjonar kirke- og menighetsforståelse, se: Van Gelder 2000, 2007, 2009 og Roxburgh 1997.

I verden, men ikke av verden

Så til den andre siden av menighetskroppens funksjon i verden. Menigheten er *i* verden, men ikke *av* verden (i betydningen den falne og gudsfjendtlige verden) (jf. Joh 17). Menigheten er til for verden, men verden skal ikke komme inn i menigheten (jf. 1 Kor 5 og 6). Menigheten er åpen og inkluderende, men ikke på verdens premisser, men på egne. Poenget er at som Kristi kropp er menigheten også en fremmed størrelse i denne verden. I NT kalles menigheten *hellig*. Apostelen Paulus formulerer denne sannheten slik (jf. bibeltekstene 1 Kor 3,16–17; 6,15–17): «Vet dere ikke at deres legemer er Kristi lemmer?». «Driv derfor ikke hor!». «Vet dere ikke at dere er Guds tempel, og at Guds Ånd bor i dere?». «Dette tempel er hellig, og det er dere!».

Et reelt problem for Guds menighet til alle tider har vært faren for å bli oppblandet, det vil si. at verdens verdier og normer, dens tankegang og handlings-mønstre får innpass i menigheten. Dette var Laodikea-menighetens problem, som vi leser om i Åpenbaringsboken kapittel 3. Og problemet var, som vi kan se her, lunkenheten: «Men du er lunken, ikke kald og ikke varm. Derfor vil jeg spytte deg ut av min munn,» fikk menigheten høre (Åp 3,16). Og lunkenhet har jo egentlig med det å være oppblandet å gjøre. I det lunkne er jo både det kalde og det varme! Dette var også menighetens problem den gang, som det er det i dag. Å bli oppblandet betyr nemlig å blande denne verdens måte å tenke, vurdere og handle på inn i den kristne menighet, som skal være styrt, som vi har sett, av hodet, Kristus selv. Å bli oppblandet med verden har selvfølgelig med det vi vanligvis forbinder med «verdslighet» å gjøre. Da tenker vi på ting og forhold som nokså umiddelbart kan plasseres i det som bibelfortolkere kaller en synde- eller lastekatalog.¹¹ Men minst like stor fare for å bli oppblandet ligger jo i det forhold at vi kan finne på å «tenke» kristenliv og drive menighetsliv etter denne verdens verdier, prinsipper og målestokker (Råmunddal 1994).

Det vi i dag med et vanskelig ord gjerne kaller «menighetstukten», har sin bakgrunn og begrunnelse i menighetens vesen som hellig og «annerledes». I menigheten som Åndens tempel og Kristi kropp tåles nemlig ikke synd som ikke blir bekjent eller som ikke blir gjort opp. Derfor har menigheten rett til ikke bare å si et «ja» til mennesker som tar imot evangeliets ord om frelse for syndere, men også et «nei» til syndere som ikke vil leve etter den «rett» og den Ånd som råder i Kristi kropp og Åndens tempel (jf. Matt 18,15–20; 1 Kor 5,1; 1 Tim 1,20; 1 Joh 2,18–23).¹² Det har vist seg at menighetens dobbeltrolle i verden har vært vanskelig å finne ut av både teologisk og i praksis. Menigheten er jo både et åpent og et «lukket» fellesskap samtidig. Menigheten er ifølge kristen tros lære – *allmenn*, men Bibelen lærer også at den er *hellig*.¹³ Den er, som vi har sett, i sitt vesen utadvendt, men dette forhindrer tydeligvis ikke at vi lett blir innadvendte i vår fokusering og i våre aktiviteter.

¹¹ Eksempler på såkalte synde- og lastekataloger: Gal 5,19–21; Rom 1,29–31; 1 Kor 6,9ff.; Kol 3,5–8; 1 Pet 4,3.

¹² Man kan med Dahl tale om at det «finnes en rettslig dimensjon i menighetens ordning.» (Dahl 1970:439–440).

¹³ Jf. Apostolicums formulering: Jeg tror på Den hellige ånd, *en hellig*, allmenn kirke, samfunnet med de *hellige* [...], Skarsaune 1997:265–266 (mine kursivering).

Vi kan også se at den dobbeltrolle overfor verden som karakteriserer den kristne menighet, slår ut i to ytterliggående praksisformer. På den ene siden finner vi folkekirke-tanken og praksisen som helt klart har en forkjærlighet for åpenhetsaspektet vi har vært inne på. På den andre siden finner vi det noen karakteriserer som «sekte». En sekt karakteriseres ved at den lukker seg for verden og at den forsøker å etterleve menighetens hellighetsside ved å etterleve bestemte regler, forbud og påbud. Det kan imidlertid ikke være noen annen vei ut av det teologiske og praktiske dilemmaet som denne menighetens dobbeltrolle i verden kan bringe oss inn i, enn en bevisstgjøring på to plan: For det første er det åpenbart et behov for en bevisstgjøring på menighetens hellighet og «annerledeshet» og på dens status som Åndens tempel og Kristi kropp. Siden vi lever i en tid der fokus fort settes på det pragmatiske og funksjonelle, er dette en livsviktig erkjennelse for den kristne kirke også i dag. Og vi trenger nok også å be om en ny villighet til å etterleve den hellighet som er gitt menigheten, uten at dette behøver å føre oss som menighet inn i sektvesenet. For det andre trenger vi en ny eller fornyet bevisstgjøring på menighetens misjon og hensikt, på det faktum at den ikke er til for seg selv, men for verdens frelse. Menigheten har nemlig ikke evangelisasjon og misjon som en av mange aktiviteter, men som en del av sitt vesen. Menigheten *er* misjon!

Implikasjoner for menighetsutviklende tenkning og praksis

Kristi kropp-metajoren sier noe viktig om menighetens identitet

De fleste vil være enige om at mennesket har en grunnleggende menneskelig identitet – til forskjell for eksempel fra dyrene. Og det sentrale spørsmålet knyttet til den menneskelige identitet er hva det innebærer å være menneske. Man kan si at menneskerettighetene uttrykker sentrale dimensjoner i hva en slik fellesmenneskelig identitet innebærer.¹⁴ I tillegg har vi identitet knyttet til familie, sosial sammenheng, nasjonal tilhørighet og slik videre. På det ekklesiologiske området kan man si at det jeg i denne boken kaller den ekklesiologiske kjernenormativiteten, kan sammenlignes med den omtalte fellesmenneskelige identiteten. Og – som jeg har forsøkt å vise i denne artikkelen – er det bare bibeltekstene som kan gi oss informasjon om hva denne grunnleggende identiteten handler om.¹⁵ Så kan man også si at ekklesiologisk eller kirkelig identitet kan sammenlignes med vår personlige identitet (som også handler om familie, sosial bakgrunn og så videre) i det at den også knyttes til kirkelig tilhørighet, teologisk tradisjon, til gudstjenesteform og -stil som man liker og liknende. Denne delen av den ekklesiologiske identiteten vil det være mye å si om, men det er ikke det som er i fokus her. Her er vi nemlig interessert i hvilken identitetsskapende funksjon den ekklesiologiske kjernenormativiteten har.

¹⁴ Menneskerettighetene se: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_2#let_2, 07.04.15.

¹⁵ Den Nikenske trosbekjennelsen uttrykker denne felleskristne ekklesiologiske kjernenormativiteten på følgende måte: Jeg tror på én hellig, alminnelig og apostolisk kirke, jf. Skarsaune 1997:266–268.

Som på det menneskelige og personlige området er det slik at vi stadig må bevisstgjøres på vår menneskelige identitet. Dels fordi vi kan oppdage noen nye sider eller nyanser i den, og dels fordi vi underveis kan glemme eller miste viktige dimensjoner ved den. Slik er det også på det ekklesiologiske området. På denne bakgrunn er det ikke underlig at både Paulus og Peter vil minne de troende de skriver til, om viktige sider eller anliggender i og ved den kristne tro (1 Kor 4,17; 2 Tim 1,6; 2 Pet 1,12). I denne teksten har jeg talt om de viktigste bestanddelene i den grunnleggende ekklesiologiske identiteten, nemlig kirken eller menigheten som representant for Guds rike i denne verden og som Kristi kropp som har Kristus selv som hode. Dette er kirkens og menighetens natur, dens essens (engelsk: *essence*). Selv om det kan være nødvendig å bli bevisstgjort på sin ekklesiologiske kjerneidentitet, kan man ikke endre på den. Det normative i denne identiteten handler jo også nettopp om at den er uforanderlig. Andre deler av den ekklesiologiske identiteten – som hvilken kirke, teologisk tradisjon og spirituelle- og gudstjenestelige former man identifiserer seg, er derimot under forandring hele livet hos kanskje de fleste kristne.

Så til spørsmålet: Hvordan kan en menighet bevisstgjøres på sin identitet? Og – kanskje like viktig her: Hvordan kan identiteten bli “aktiv” i den forstand at den kan få noe å si for menighetsutviklende tenkning og praksis? Først og fremst må det understrekes at det vil være viktig stadig å tekke inn den bibelske menighetsforståelsen i bibelstudium, forkynnelse og undervisning i menigheten. Litt forenklet kan man si at en menighet blir alltid slik vi tenker den i vårt hode og slik vi forkynner den. Og tillater vi at våre forstillinger om hva en menighet er og bør være bli påvirket av den bibelske beskrivelsen av den, har vi også mulighet for å se at visjoner går i oppfyllelse. Nettopp dette var det Bill Hybels fikk erfare. «Dr. B.» – som Hybels kaller ham, og som var hans lærer på college, formidlet i sin undervisning visjonen om den første menighetens liv og samhold ut fra Apostelgjerningene kapittel 2. Og det var nettopp denne drømmen eller visjonen av hva en menighet egentlig er og burde være – som i ettertid ble drivkraften i Hybels oppbygging av Willow Creek (jf. Hybels 1995). Eksemplet viser viktigheten av undervisning som skaper drømmer og visjoner – og som igjen skaper den aktivitet som kan virkeliggjøre kirkens intensjon og hensikt.

Kristi kropp-metaforen til korreksjon og veiledning

Den ekklesiologiske kjernenormativiteten handler, som foregående bibel-teologiske gjennomgang har vist, ikke bare om kirkens eller menighetens natur og vesen, men også om kirkens funksjon eller dens gudgitte tjeneste og oppgave i denne verden. Forholdet mellom natur og oppdrag kan egentlig tenkes så enkelt at dersom menigheten faktisk er Kristi kropp, så er det som Kristi kropp den fra Guds side var tenkt å skulle fungere – ikke som noe annet. Van Gelder sier det slik: «The church does what it is.» (2000:128).

Kirkens tjeneste og funksjon handler ikke om en rekke oppgaver eller aktiviteter, men om at den i kraft av sin natur som Guds folk, Kristi kropp, Åndens fellesskap og som representant for Guds rike er *sendt av Gud til verden*. De siste tiårene har det skjedd en endring i forståelsen av kirkens forståelse av misjon – fra misjon forstått som noe kirken og menigheten gjør – til noe kirken *er* – i kraft av sin natur og vesen. Den misjonale ekklesiologi og misjons-tenkning som er utviklet de siste tiårene, hatt som et hovedfokus å hjelpe kirken i Vesten til å

tenke nye tanker om sin natur og funksjon i lys av sin egen historie, den aktuelle kulturelle konteksten og dens samtidige utfordringer (jf. Jørgensen 2004:55–67).

Dermed kan man si at synet på kirkens natur får konsekvenser for synet på dens funksjon eller dens tjeneste i verden. Men ikke bare det, det må også få konsekvenser for vårt syn på kirkens og menigheten organisering (jf. Van Gelder 2000:155ff.). Her handler organisering ikke om at man gir normativ status til en eller annen kultur- og teoribetinget måte å organisere kirker og menigheter på. Det handler heller ikke om at man utvikler for eksempel en «jus divinum», en kirkerett, som har guddommelig status og autoritet. Som Van Gelder understreker, handler organisasjonsspørsmålet, i lys av kirkens gudgitte natur og tjeneste, om hvordan kirken og den enkelte menighet «provides the structures for the church to carry out its ministry – the church organizes what it does.» (Van Gelder 2000:156). Med andre ord handler organisering her om at man sørger for at kirken og menigheten har strukturer som sikrer at menigheten kan utføre sin tjeneste. Og man er opptatt med strukturer og organisering som ikke hindrer, men som fremmer og legger til rette for utvikling og vekst. Dette vil være viktig som basis og utgangspunkt for alt strategisk utviklingsarbeid i en menighet i dag. Vi snakker her om en ærlig og sann situasjonsbeskrivelse, om visjons- eller hensiktsformuleringer (*statements*), om målbeskrivelse og hvilke strategiske virkemidler vi anser å være relevante både sett i lys av menighetens teologiske natur og oppgave og dens konkrete utfordring i samtiden og i utførelsen av sin gudgitte tjeneste.

Korrigerende av enkeltkristne og av menigheter er slett ikke et ukjent fenomen i Det nye testamentet. Spesielt brevlitteraturen har mange eksempler på dette. Hele Første Korinterbrev kan for eksempel leses som en korrigerende av ulike trosmessige og etiske områder som korinterne sleit med. Formaning – der man var opptatt av å fortelle hvordan ting ikke skulle og burde være i Guds menighet – blir brukt i denne sammenheng. Men det gjør også forkynnelse og læreundervisning som forteller om hva menigheten faktisk *er*, står sentralt i NT. Ikke bare på nytestamentlig tid, men også i dag trenger vi korrigerende når vi ikke har respekt for hva menighetens identitet egentlig er og handler om. For eksempel er det slik mangel på respekt det handler om når Paulus i sterke ordelag må formane kristne korintere på det moralske området (jf. 1 Kor 5–7). Og det er slik manglende respekt for kirkens identitet det alltid handler om når det utvikles lære eller oppfatninger som sier noe annet om evangeliet om Jesus Kristus og det kristne fellesskap enn det Bibelen lærer.

Konklusjon

Artikkelen drøfter av hvordan Kristi kropp-metaforen (hos Paulus) bør tolkes eller forstås, har vist at nettopp denne paulinske Kristi kropp-teologi kan hjelpe oss også i dag til å tenke menighet som en organisk størrelse (i ekklesiologisk forstand). At menigheten presenteres som Kristi kropp sier for det første noe vesentlig om den enhet som råder i denne kroppen, i kirken eller menigheten, og om de troendes funksjon, som lemmer på Kristi kropp med ulike oppgaver og funksjoner.

For det andre har vi påpekt at kropps-metajoren sier noe vesentlig om forholdet mellom menigheten og Kristus selv – som hode for sin kropp. Som hode for sin kropp registrerer Kristus kroppens tilstand til enhver tid – og som hode gir han liv og impulser til sin kropp slik at den kan fungere etter hans hensikt og plan. Og for det tredje – sier metajoren noe vesentlig om forholdet mellom menigheten og verden, der menigheten er sendt til verden med et frelsesbudskap som er for alle mennesker, og samtidig at menigheten er hellig og adskilt fra verden. Hva dette innebærer og betyr, er også drøftet i denne teksten.

I artikkelen argumenterer jeg til slutt for at kirkens og menighetens grunnleggende identitet må knyttes til en (bibel)teologisk beskrivelse av hva menigheten egentlig er og hvordan den fra Guds side var tenkt å skulle fungere. Som vi mennesker har en felles menneskelig identitet, slik skal det vi har kalt den ekklesiologiske kjernenormativiteten kunne hjelpe menigheten i dag til å bli mer bevisst på hva det å være kirke eller menighet egentlig handler om. En slik bevissthet om egen identitet vil også kunne være retningsgivende for forståelsen av kirkens kall og tjeneste i dag – og den vil kunne korrigere oss om vi skulle være i gang med å utvikle noe annet enn nettopp en kristen menighet.

Litteraturliste

- Banks, R. (1980). *Paul's Idea of Community. The Early House Churches in their Historical Setting*, Exeter: The Paternoster Press.
- Bonhoeffer, D. (1981). *Menigheten, Kristi synlige legeme*, Gyldendal/Tusenfryd Forlag.
- Dahl, N.A. (1970). *Gis det noe normativt i de nytestamentlige menighetsformer?* Luthersk kirketidende 19/1970, s. 434–441.
- Dulles, A. (2002). *Models of the Church*, (expanded edition), Image Books: Doubleday.
- Dunn, J.D.G. (1970). *Baptism in the Holy Spirit. A Re-examination of the New Testament Teaching on the Gift of the Spirit in relation to Pentecostalism today*, London: SCM Press LTC.
- Dunn, J.D.G. (1998). *The Theology of Paul the Apostle*, Edinburgh: T&T Clark.
- Gerhard, F. (ed.), (1971). *Theological Dictionary of the New Testament*, Volume VII, Grand Rapids, Michigan: WM.B. Eerdmans Publishing Company.
- Guder, D. L. (red), (1998). *Missional Church. A Vision for the Sending of the Church in North America*. Michigan/Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Guthrie, D. (1981). *New Testament Theology*, Leicester: Inter-Varsity Press.
- Hegstad, H. (2009). *Den virkelige kirke. Bidrag til ekklesiologien*, KIFO Perspektiv, Tapir Akademisk forlag, Trondheim.

- Hybels, L. & B. (1995). *Rediscovering Church. The Story and Vision of Willow Creek Community Church*, Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House.
- Jørgensen, K. (2004). Trenger kirken omvendelse? På vei mot en misjonale ekklesiologi. I: Engelseviken, T. og K.O. Sannes (red.): *Hva vil det si å være kirke? Kirkens vesen og oppdrag*. Bind 3 i Ekklesiologi-prosjektet ved Det teologiske Menighetsfakultet, Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Küng, H. (1967/1976). *The Church*, Garden City, New York: Image Books.
- Lønning, P. (1989). *Kristen tro. Tradisjon og oppbrudd*. Oslo: Universitetsforlaget/Det blå bibliotek.
- McGavran, D. (1970). *Understanding Church Growth*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Moe, O. (1956): *Paulus' brev til Efeserne. Innledet, oversatt og fortolket*. Oslo: H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard).
- Råmunddal, L. (1991). *Etter nytestamentlig mønster. En studie av menighetssyn og ordningsforståelse i norske frimenighetssamfunn*. Oslo: Ansgar Forlag.
- Råmunddal, L. (1994). *HØR. Herrens ord til sendebrevsmenthetene i Åpenbaringsboken kap. 2 og 3 tolket som Åndens budskap til menigheten i da*. Kristiansand: Kristiansand: Ansgar Media.
- Roxburgh, A.J. (1997). *The Missionary Congregation, Leadership & Liminality*. Pennsylvania: Trinity Press International.
- Skarsaune, O. (1997). *Troens ord. De tre oldkirkelige bekjennelsene*, Oslo: Luther Forlag.
- Van Gelder, C. (2000). *The Essence of the Church. A Community Created by the Spirit*. Michigan: Baker Book House Company.
- Van Gelder, C. (2007). *The Ministry of the Missional Church: A Community Led by the Spirit*. Michigan: Baker Books.
- Van Gelder, C. (2009). *The Missional Church & Leadership Formation. Helping Congregations Develop Leadership Capacity*. Michigan og Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Volf, M. (1998). *After our likeness. The church as the image of the Trinity*. Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Wagner, C.P. (ed.), (1986). *Church Growth. State of the art*. Wheaton, Illinois: Tyndale House Publishers, Inc.